

การปลูกฝังความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้กับยุวเกษตรกร

The nurture of creative thinking abilities in farmers' children

ดร. สุปราณี สอนิรัตน์*

Dr. Supranee Sontirat

The nature, measurement, and development of creative thinking abilities in children have been studied and fostered among educators in all fields. These recurrent legitimate concerns which include educational goals such as the production of fully functioning, mentally healthy, well educated, and vocational successful individuals. Such educational goals, however, are strongly indicated by recent findings that they are undeniable related to creativity.

It is possible that farmers' children could be taught in such a creative way, thus their creative thinking abilities could be gained though traditional educational training in schools. These abilities, however, are different from those measured by traditional intelligence and scholastic aptitude tests. Leaders in education must make use of research work in creativity for a truly revolutionary change in the field of education, especially for the sake of farmers' children.

ประเทศที่จะพัฒนาได้รวดเร็วเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากร คุณภาพของประชากรที่ชาติต้องการคือ ประชากรที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งจำเป็นต้องกระตุ้นและส่งเสริมให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุวเกษตรกรซึ่งจะเป็นตัวจักรกลสำคัญในการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองทั้งในปัจจุบันและอนาคต หากยุวเกษตรกรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ก็ย่อมมองเห็นปัญหา เข้าใจความสัมพันธ์ของปัญหาตลอดจนพร้อมที่จะหาแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านั้นด้วย ซึ่งก็หมายความว่ายุวเกษตรกรจะต้องยอมรับความก้าวหน้าของวิทยาการใหม่ หรือสร้างแนวความคิดใหม่ๆ ขึ้นจากประสบการณ์หลายๆ อย่างในท้องถิ่นที่ตนพบเห็น ปัจจุบันนักวิชาการประสบปัญหาอย่างยากในการเข้าไปหาความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับการกิจกรรมแก่เกษตรกร การไม่ยอมรับความรู้ใหม่ๆ ซึ่ง

อาจเป็นเพราะไม่เห็นประโยชน์ของวิทยาการที่นักวิชาการนำไปเผยแพร่ หรืออาจเป็นเพราะไม่ยอมรับเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เช่น ชาวนารับคำแนะนำจากนักวิชาการให้ใช้ปุ๋ยชนิด หรือยาฆ่าแมลงชนิดนั้นๆ แต่เวลาปฏิบัติจริงกลับไม่ใช้ หรือปัญหาเกี่ยวกับการใช้เครื่องท่นแรง เป็นต้น นอกจากปัญหาเหล่านี้แล้วทำให้เกิดความคิดได้อีกว่าเรายังไม่ได้ปลูกฝังให้เขาเหล่านั้นได้เป็นผู้เข้าใจมองเห็นความสัมพันธ์ของปัญหา และพร้อมที่จะเสี่ยงต่อการทำสิ่งใหม่ๆ หรือสร้างเครื่องมือใหม่โดยใช้วัสดุในท้องถิ่น ประดิษฐ์เครื่องมือเพื่อช่วยการกสิกรรมทำให้ผลผลิตสูงขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อชาติโดยรวมเพราะจะมีผลทำให้รายได้ประชาชาติสูงขึ้น ปัญหาเหล่านี้จะหมดไปหากรัฐบาลได้มองเห็นความสำคัญในการปลูกฝังความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้ประชากรตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะลูกหลานเกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ความหมายของคำว่า “ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์”

ทอร์แรนซ์ (Torrance 1962) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไว้ว่า “ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นผลผลิตของการมองเห็นความสัมพันธ์หรือการเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ” นอกจากนี้ยังมีนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายแตกต่างออกไป เช่น เทเลอร์ (Taylor) กล่าวว่า “ผลผลิตที่เกิดจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไม่จำเป็นต้องเป็นของใหม่ อาจเป็นขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งก็ได้”

ลักษณะของผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จะมีลักษณะดังนี้ เป็นผู้มีความอยากรู้อยากเห็นและค้นคว้าหาความรู้ใหม่ มีสมาธิและความสนใจเป็นระยะนานยอมรับและกล้าเสี่ยง

สภาวะที่เอื้ออำนวยให้บุคคลมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โรเจอร์ (Rogers) กล่าวว่า สภาวะที่เอื้ออำนวยต่อความคิดริเริ่มสร้างสรรค์คือ ความรู้สึกมีความมั่นคงปลอดภัย การยอมรับและการพบความคิดเห็น ไม่มีความวิตกกังวล เข้าใจตนเองและผู้อื่น มีอิสระในความคิดและการกระทำ ปัญหาในสังคมชนบทปัจจุบันอยู่ที่ว่าทำอย่างไรยุคสังคมนิยมจะมีความมั่นคงปลอดภัยในด้านร่างกาย ทรัพย์สินและจิตใจ เพราะดูเหมือนว่ายังมีปัญหาทำให้ร้าย การเรียกค่าไถ่ การจับไปเป็นตัวประกัน ฯลฯ ตลอดจนความรู้สึกขาดสังขยัดเหนี่ยวขยัดมัน ทำให้ยุคสังคมนิยมมีความวิตกกังวลตลอดเวลา สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคพื้นฐานขั้นแรกสำหรับการปลูกฝังแนวความคิดในเรื่องนี้ เพราะการที่จะให้บุคคลมองเห็นความสัมพันธ์หรือมองเห็นการเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ และคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ ก็ต่อเมื่อเขามีความมั่นคงปลอดภัย อยากรู้อยากเห็น มีสมาธิและความสนใจในเรื่องนั้นๆ

สถาบันที่ช่วยส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

สถาบันทางสังคมหลายสถาบันที่ช่วยส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในยุคสังคมนิยม เช่น

1. ครอบครัว เป็นสถาบันแรกที่ช่วยส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในยุคสังคมนิยม ครอบครัวควรมีบรรยากาศของความอบอุ่น ความเข้าใจ การยอมรับ การสนับสนุนให้กำลังใจ และให้โอกาสที่จะแสดงออกฮอลแลนด์ (Holland 1961) ได้ศึกษานักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลในทางการเรียนสูงประมาณ 1,000 คน พบว่าเด็กที่มีการเรียนดีเยี่ยม มีความผูกพัน รักความตัวเอง มีความประพฤติเรียบร้อย เข้มงวดและมีลักษณะเผด็จการ จะมีพ่อแม่ที่มีลักษณะไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ส่วนเด็กที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จะมีพ่อแม่ที่มีลักษณะเป็นแบบประชาธิปไตย และส่งเสริมลูกให้แสดงออกอย่างอิสระ แมคคินนอน (MacKinnon 1962) พบว่าครอบครัวที่มีบทบาทต่อการสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในเด็กมากกว่าเพื่อนของเด็กเองและเพื่อนบ้าน เมดินนัส (Medinnus 1969) ยังพบว่าเด็กที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มักจะมีครอบครัวที่อบอุ่นและเข้าใจกัน และกระตุ้นให้เด็กมีอิสระในการแสดงอารมณ์เช่น ปล่อยให้เด็กเล่นอย่างอิสระกับของเล่นที่พ่อแม่เตรียมให้ เช่น ทราย ดินสอ สี กรรไกร บัตร และหนังสือที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดจินตนาการ เด็กจะสนุกกับการแสดงอารมณ์ของตนเองสำหรับในยุคสังคมนิยม พ่อแม่อาจหากิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการออกกำลังกาย เล่นดนตรีหรือทำงานศิลปะ การฝึมือ โดยใช้วัสดุที่อยู่ในท้องถิ่น เช่น ทำกระบอกไม้ไผ่ ให้เป็นเครื่องดนตรีประเภทต่างๆ การจักสาน โดยใช้ไม้ไผ่หรือใบไม้หรือต้นไมที่สามารถนำมาทำการจักสาน เพราะนอกจากจะส่งเสริมให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แล้วยังฝึกให้เด็กเป็นคนอดทน ทำงานหนักมีวินัยในตนเอง และมีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง ยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวอีกด้วย

2. **โรงเรียน** เป็นสถาบันที่จะช่วยส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้กับเด็กสำคัญเป็นที่สองรองจากครอบครัว จากการศึกษาของแจคสัน (Jackson 1962) ศึกษาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในเด็กมัธยมศึกษาพบว่าเด็กเรียนดียอดเยี่ยมมักจะไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพราะเด็กที่เรียนดียอดเยี่ยมมักจะคิดแนวเดียวหรือหาคำตอบเพียงคำตอบเดียว ส่วนนักเรียนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มักจะเป็นเด็กที่เรียนค่อนข้างดี แต่ไม่ถึงขั้นยอดเยี่ยม เด็กพวกนี้มีความคิดแปลกๆ และพยายามหาคำตอบหลายๆ แบบ ที่น่าสังเกตคือเด็กที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะมีลักษณะขี้เล่น ร่าเริงกว่าเด็กที่เรียนยอดเยี่ยม

จากผลการวิจัยของทอร์แรนซ์ (Torrance 1962) แสดงว่าจินตนาการทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กวัยตอนต้นจะมีมากที่สุดในระยะ 4 ขวบถึง 4 ขวบครึ่งและจะค่อยๆ ลดลงเมื่อเด็กเริ่มเข้าเรียน สำหรับเด็กวัยเรียนนั้น จากการใช้แบบทดสอบ ทดสอบเด็กพบว่าพัฒนาการทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะมีมาก ในเด็กที่อยู่ในระดับชั้น ป 1 - ป 3 และลดลงในระดับ ป 4 และจะสูงขึ้นอีกในระหว่าง ป 5 - ป 6 และจะลดต่ำลงอีกในชั้น ป 7 อย่างไรก็ตาม ในการใช้แบบทดสอบวัดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้น อาจจะไม่เหมาะสมในแง่ที่ว่าตัวแบบทดสอบเองอาจจะไม่จูงใจที่จะให้นักเรียนแสดงความคิดริเริ่ม เนื่องจากแบบทดสอบมักกำหนดเวลาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้น ไม่สามารถจะเร่งรีบหรือบังคับให้มันขึ้นในทันทีทันใด เด็กที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์บางคน อาจจะมีคำถามในการบรรยายออกมาเป็นภาษาเขียน

อุปสรรคในการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในยุคสมัยนี้มากมาย นับตั้งแต่สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ในชุมชนที่ห่างไกล สภาพแวดล้อมที่จะเอื้ออำนวยให้เด็กเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต่างๆ รู้จักกันคำว่า ประดิษฐ์ หรือทดลอง มีน้อย นับตั้งแต่สภาพหรือที่ตั้งของโรงเรียน ครูวิธีการสอน อุปกรณ์การสอน การวัดและประ-

เมินผล โรงเรียนบางแห่งมีสภาพที่ไม่เหมาะสมเพราะอยู่ห่างไกลทางคมนาคมไม่สามารถเปิดสู่โลกภายนอก สภาพที่ซ้ำรุดทรมาน การจะนำความรู้ใหม่ๆ เข้าไปในโรงเรียนทำได้ยาก โรงเรียนไม่ได้รับการช่วยเหลือเท่าที่ควร สำหรับในเรื่องหลักสูตร เนื่องจากหลักสูตรใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการกำหนดตายตัวเหมือนกันหมดทั้งประเทศ โดยไม่คำนึงถึงเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น หรือความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน การจัดการเรียนการสอนจึงไปในลักษณะเดียวกันหมด ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่าครูไม่ทราบที่จะนำวัสดุที่อยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ให้ใช้ประโยชน์ และครูก็จะสอนโดยเน้นหนักในเรื่องความสำเร็จทางการศึกษาแต่อย่างเดียว เพื่อให้เด็กนักเรียนไปสอบแข่งขันกับนักเรียนในโรงเรียนอื่นๆ ได้ นักเรียนเองก็ย่อมเกิดความวิตกกังวลและความเครียดขึ้นเพราะหมกมุ่นอยู่กับปัญหาจะต้องทำงานให้เสร็จหรือเรียนให้จบตามที่โรงเรียนกำหนดไว้ หลักสูตรที่ดีที่จะช่วยเสริมสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในยุคสมัยนี้ควรจะเปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการคิดการแสดงความคิดเห็น ที่สำคัญอย่างยิ่งหลักสูตรและประมวลการสอนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีลักษณะต่อเนื่องกันหรือไม่ เพราะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้นจะต้องได้รับการกระตุ้นและแนะนำต่อเนื่องกันตลอดมา ปัญหาเรื่องครุภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นเรื่องคุณภาพของครุภัณฑ์ในด้านการ นอกจากนั้นครูยังขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เรื่องระเบียบวินัย เรื่องการคล้อยตาม การลงโทษ และเน้นความสำเร็จด้านการศึกษาเท่านั้น บางคนเน้นเฉพาะการท่องจำอย่างเดียว นอกจากนั้นครูบางคนยังเน้นถึงความแตกต่างระหว่างบทบาททางเพศ ครูประเภทนี้เป็นอุปสรรคสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของยุคสมัย

ในวัยเด็กนั้น ครูจะสังเกตความคิดริเริ่มในเด็กได้โดยเริ่มจากการดูจากการแสดงสีหน้าที่ทำทาง ความสามารถในการค้นพบและการทดสอบ

ด้วยแบบทดสอบ ปัญหาอยู่ว่ามีครูจำนวนมากน้อยเพียงใดที่ข้างสังเกตและคิดส่งเสริมด้านนี้ให้กับเด็ก ครูที่ยดมน้อยในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่ยอมเปลี่ยนแนวความคิดย่อมบั่นทอนแนวความคิดในเรื่องนี้

ดังได้กล่าวแล้วว่าครูและวิธีการสอนของครูมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมความคิดริเริ่มในยุคสมัย หากเป็นไปได้ครูควรปรับปรุงวิธีการสอน ดังนี้

2.1 **วิธีการสอน** ครูมีการให้รางวัลทั้งในด้านที่เป็นชมหรือรางวัล ส่วนในด้านสิ่งกีดขวางการยอมรับ การให้เกียรติ เป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นอกจากนี้วิธีการสอนของครูไม่ควรจะใช้วิธีการตัดสินเด็ดขาดลงไป พยายามให้เด็กคิดให้มากที่สุดและไม่ควรจะถูกฝังใจให้เด็กเชื่อตามที่ครูคิด ควรฝึกให้เด็กคิดอย่างอิสระ รู้จักสังเกตแสดงความคิด พยายาม ประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ปลุกฝังให้เด็กรู้จักคิด และเข้าใจว่าทำไมสิ่งหนึ่งวิธีหนึ่งจึงดีกว่าสิ่งอื่นในสถานการณ์หนึ่ง การสอนโดยเน้นเรื่อง เนื้อหา การท่องจำ การทำตามที่ครูคิด จะเป็นอุปสรรคสำคัญยิ่งในการส่งเสริมด้านนี้

2.2 **อุปสรรคการสอน** ครูหลายคนอาจจะประสบปัญหาในเรื่องการขาดอุปสรรคการสอน โดยเฉพาะในชนบทที่ห่างไกล แต่หากครูรู้จักนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นอุปสรรคการสอนก็จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ได้เช่นเดียวกัน

2.3 **การวัดผล** หากครูหรือพ่อแม่เน้นเฉพาะเรื่องคำตอบที่ถูกต้องเพียงอย่างเดียว จะเป็นเครื่องบั่นทอนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่ใช่ความสามารถในด้านใดด้านหนึ่งจะวัดภายในกำหนดระยะเวลา เพื่อจะให้เด็กความคิดริเริ่มนั้นทำไม่ได้และไม่มีการยอมรับหรือแบบทดสอบใดๆ ทำได้อย่างสมบูรณ์ เพราะมีปัญหาดังแต่แบบทดสอบและตัวผู้ทดสอบ ตลอดจนบรรยากาศแวดล้อม อย่าง

ไรก็ตามครูอาจจะวัดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของยุคสมัยได้โดยวัดความไวต่อการรับรู้ปัญหาและการสร้างแนวความคิดหลายๆทาง วัดความยืดหยุ่นด้วยยุคสมัยคิดหลายๆ แบบหรือไม่และความคิดนั้นมีลักษณะแตกต่างจากคนอื่นหรือไม่ เป็นความคิดของเขาเองหรือดัดแปลง เพิ่มเติมเป็นความคิดใหม่ๆ ฯลฯ เป็นต้น สำหรับในระดับประถมศึกษา ยุคสมัยอาจจะมีความรู้เรื่องการใช้ภาษาและการแปลความหมายจากประสบการณ์ แต่ครูหรือพ่อแม่อาจจะวัดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กได้โดยดูจากการโต้ตอบของเด็ก และใช้อุปกรณ์ต่างๆช่วย เช่น ใ้มีการวาดภาพเขียนตามตัวอย่าง การเล่นเกมโดยการสร้างจินตนาการ เช่น การวาดและบรรยาย การประดิษฐ์ด้วยบล็อก การแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่กำหนด เมื่ออายุมากขึ้นมีวุฒิภาวะมากขึ้น อาจจะมีการวัดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยการต่อภาพ การออกแบบวัสดุที่กำหนดให้ การแก้ปัญหา ถามและเดาเสียง และเขียนภาพจากเสียง ฯลฯ เป็นต้น

3. **สื่อสารมวลชน** วิทยุและโทรทัศน์ มีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย จากการวิจัยพบว่าหากเด็กหมกมุ่นอยู่กับการ์ตูนหรือดูรายการโทรทัศน์มากจนกระทั่งไม่ยอมหัดคิดเลย ก็จะเป็นผลเสียอย่างยิ่ง (โดยปรกติรายการวิทยุและโทรทัศน์จะเป็นรายการช่วยเด็กในการหัดฟัง และให้ประสบการณ์โดยตรงได้เป็นอย่างดี) ฉะนั้นโรงเรียนหรือบ้านควรจะได้ออกข้อในเรื่องนี้ โดยเฉพาะพ่อแม่ควรจะได้อ่านผู้พิจารณาว่ารายการใดๆที่ดีและให้สาระที่จะช่วยกระตุ้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรายการใดบ้างที่ให้เฉพาะความบันเทิงอย่างเดียวและควรจะให้เด็กได้ดูมากน้อยเพียงใด

จะเห็นได้ว่าสถาบันทางสังคมไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน หรือสื่อสารมวลชนมีส่วนช่วยสนับสนุนยุคสมัยให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยกันทั้งสิ้น ปัญหาจึงมีอยู่แต่เพียงว่าทำอย่างไรจะสร้างบรรยากาศที่จะกระตุ้นให้เกิด

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์คน และทำอย่างไรจึงจะทำให้ เกษตรกร หรือครูได้เข้าใจบทบาทของตนเองในการสนับสนุนให้เกิดสิ่งเหล่านี้ในยุวกสิกร เพราะบุคคลากรที่เป็นตัวจักรที่สำคัญเหล่านี้เข้าใจปัญหาและวิธีการที่จะสนับสนุนยุวกสิกรไม่ว่าจะเป็นลูกหลานของตนหรือของเพื่อนบ้านให้รู้จักคิด ประดิษฐ์ ซักถามและทำเป็นตัวอย่าง ปัญหาเกี่ยวกับครุ วัสดุ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่จะนำมาใช้เป็นอุปกรณ์การสอนหรือเครื่องช่วยสอน รัฐบาลหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจจะเข้าไปมีบทบาทสำคัญสำหรับหน่วยงานอื่น เช่น หน่วยงานส่งเสริมวัฒนธรรมของทุกๆ จังหวัด ซึ่งมีภรรยาผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน อาจจะทำหน้าที่ขอความร่วมมือจากห้างร้านหรือประชาชนทั่วๆ ไปไปให้บริจาคของเล่น เครื่องเขียนสำหรับเด็ก ปัญหา

ก็มีอยู่มากว่าทำอย่างไรจึงจะให้หน่วยงานอื่นได้เข้าใจและสนับสนุนงานนี้

บรรณานุกรม

- Mussen, H. Paul., Conger, J. John., and Kagan, Jerome. *Child Development and Personality*. New York: Harper and Row Co., 1974.
- Roger, Dorothy. *Child Psychology*. Belmont, California: Wadsworth Publishing Company, Inc., 1969.
- Torrance, E. Paul. *What Research Says Series Creativity?* National Educational Association of the United States, 1969.